

byla zaručena rýnským paktem. Militarisace tohoto demilitarisovaného pásma není jen vyvázáním se závazků rýnského paktu, nýbrž v prvé řadě porušením mírové smlouvy versailleské, jejíž účinnost rýnský pakt zaručoval. Porušení těchto závazků je zřejmě zamýšleným zlepšením vojenské pozice vůči Francii. Nejedná se o obnovení »ničím neomezené suverenity« v demilitarisovaném pásmu. I po tomto porušení smluvních závazků je tam říšská svrchovanost po mnohých stránkách smluvně omezena jako u každého jiného státu, mimo jiné však též v důsledku toho, že územím tímto protékají mezinárodní řeky Rýn a Mosela.

Nemůže býti s právního hlediska pochyby o tom, že ani svémocná militarisace Porýní ani slova německého memoranda nezměnila nic na právní platnosti závazků, plynoucích z mírové smlouvy a z rýnského paktu. Ježto však se Německo úmyslně a důsledně vyhýbá všem způsobům kolektivní úpravy mezinárodního společenství počítajíc v to mezinárodní soudnictví, nastává pomalu v hrubých rysech evropského mezinárodního společenství opět starý stav, kdy jedinou oporou mezinárodních vztahů byla vzájemná důvěra. Tato důvěra byla posledním krokem Německa otřesena zvláště pokud se týče rýnských poměrů. Při tak silném rozlišení obou táborů, z nichž jeden je vázán četnými povinnostmi, plynoucími z Úmluvy o Společnosti národů, druhý pak se po popření stěžejních právních závazků těší skoro naprosté neomezenosti v jednání, bude patrně počítáno s dokonaným skutkem (*fait accompli*) a hledána nová úprava, jež by se aspoň pro první čas těšila opět důvěře všech stran, rozhodujících v evropském koncertu.

Formy spoluviny.

Vladimír M í š a (Brno).

(Dokončení.)

O účastenství platí dále tyto všeobecné zásady :

1. Pro trestnost účastníků je podstatnou podmínkou, aby čin pachatelův byl trestný, byť i jen jako pokus. Není-li tento čin trestným, pak jakákoliv účast na něm jest rovněž beztrestná. Proto není považována za trestnou pomoc k sebevraždě, až lze na ni vztahovati předpis § 335 (sb. n. s. 1483).

Dospěla-li činnost pachatelova ke stupni, kdy lze označiti ji jako objektivně nebezpečnou, a pachatel *dobrovolně* od dokonání ustoupil, není splněna skutková podstata § 8 a jsou tedy i účastníci beztrestní; ustoupil-li však pachatel z důvodů na je-

ho vůli nezávislých, jsou účastníci trestní. Ustoupení účastníka od trestného činu je, tak jako u pachatele, důvodem beztrestnosti jen když činnost jeho nebyla ukončena; jinak je účastník beztrestný jen když přiměl svedeného že od provedení činu ustoupil, nebo zbavil-li pomoc, kterou pachateli poskytl, účinnosti. V tomto případě je však *quaestio facti*, nelze-li mluvit nadále o pomoci psychické.

2. Z odst. 2. § 5 vyplývá, že otázku viny jest řešiti u každé ze zúčastněných osob zvláště. Proto neodpovídá účastník za pachatelův *excess*, t. j. za překročení mezi trestného činu, na který se účast vztahuje. Vykonal-li však navedený pachatel méně, neb jiný trestný čin, než na který se návod vztahoval, má místo předpis § 9, leč že by rozdíl mezi činem, k němuž bylo sváděno, a činem, který byl skutečně vykonán, spočíval ve znacích, které jsou pro posouzení tr. činu irrelevantní (na př. *error in objecto*).

Jestliže však zákon přičítá pachateli i výsledek nezaviněný (§§ 134, 87, 152, 169) neb aberraci (§ 134), jest vztahovati tato ustanovení i na účastníky.

3. Omyl a jiné okolnosti trestnost vylučující se posuzují u každé ze zúčastněných osob zvláště, a jejich vliv se omezuje pouze na onu osobu, u níž jsou dány. Extensivní interpretací jest tato zásada vztažena i na okolnosti trestnost zmírňující nebo zvyšující. Případy, kdy osobní vlastnost pachatelova je součástí skutkové podstaty (tak u deliktů stavovských), bývají posuzovány tak, že účastenství na těchto činech se přičítá všem osobám, které o oné vlastnosti věděly, a to i když by samy tento trestný čin nemohly spáchat (osoba nedelegovaná — § 4 zák. č. 50/23, nepřibuzný — § 131). Nevědí-li o oné vlastnosti, jde o negativní omyl skutkový, který má v zápětí vyloučení viny.

4. Možnost spoluviny k účastenství není všeobecně uznána; zpravidla bývá formulována jako nepřímá spoluvina k činnosti pachatelově,¹⁴⁾ takže rozšíření o další stupeň jest již vyloučeno.

5. Spoluvinou nejsou případy, kdy trestného činu účastní se osoba, na jejíž ochranu jest předpis, vymezující skutkovou podstatu onoho trestného činu, myšlen (na př. §§ 96, 126, 504, 505 tr. z.); rovněž různé činnosti téže osoby na témž trestném činu lze podříditi pojmu pouze jediné formy trestné činnosti, a to vždy formě intenzivnější účasti (psych. pomoc návodu, činnost účastníka činnosti spolupachatele). Konečně nelze trestati jako účastníka osobu, jejíž účast na určitém trestném činu jest již samostatným trestným činem (§ 5 zák. č. 269/19, § 6 zák. č. 134/85).

6. Trestní sazba je pro účastníky, pokud jde o trestnou účast stejná jako pro pachatele. Návod jest, jak již výše řečeno, pro návodce okolností přitěžující (§§ 44, 263), pro svedeného okolností polehčující (§§ 46, 264). Pokud ovšem účast na jed-

¹⁴⁾ v. *Liszt*: Lehrbuch des deutschen Strafrechts, str. 344.

notlivých tr. činech jest upravena zvláštními ustanoveními, bývá stanovena sazba zvláštní (na př. § 136 a 137).

Z toho, co bylo dosud řečeno, vyplývá, že pachatel musí jednati způsobem zakládajícím vinu, má-li býti jednání účastníkově trestným. Vina tato může spočívati buď ve zlém úmyslu neb v nedbalosti pachatelově, neboť, jak jsme již výše viděli, není kulposní účastenství a účastenství na kulposních deliktech pojmově vyloučeno, a § 5 vylučuje pouze kulposní účastenství. V § 239 jsou pak ustanovení § 5 rozšířena i na přečiny a přestupky, pokud nejsou výslovně neb povahou činu vyloučena.

Zbývá tedy řešiti otázku, jak posuzovati případy, kdy byl nezaviněnou činností přiveděn protiprávní výsledek při čemž k činnosti oné přistoupila činnost osoby jiné, která by dle platného práva byla účastníkem, kdyby činnost osoby první byla zaviněna.

Případy tyto označujeme jako nepřímé pachatelství; nepřímým pachatelem pak jest, kdo způsobem zakládajícím vinu a odpovědnost přivodí objektivní skutkovou podstatu trestného činu skrze jiného, jenž nechtěl činu z vlastního rozhodnutí a nemůže býti zaň činěn odpovědným jako pachatel.^{14a)}

Nepřímým pachatelem tedy jest, kdo k přivedení trestně relevantního výsledku použije osoby:

- a) u níž je vyloučena vina pro omyl;
- b) osoby nepřičetné;
- c) osoby, kterou k oné činnosti donutí fysickým násilím, nebo takové osobě pomáhá.¹⁵⁾

Na tyto případy hledí praxe i teorie tak, že osobu, která výsledek onen přivodila, považuje za beztrestnou (pokud její činnost není kulposním jednáním), nepřímého pachatele pak za pachatele.

Konstrukce nepřímého pachatelství je nutna pouze v těch právních řádech, které za účastenství považují akcesorní činnost v onom stupni, jak byl výše na str. 4. ad 1. a 2. uveden.

Přijmeme-li však konstrukci, jak jest na téže straně ad 3. uvedena, vztahuje se účastenství nejen na ty případy, které již dle platného práva jím jsou, nýbrž i na uvedené případy nepřímého pachatelství, jež má tu slabinu, že nepřímým pachatelem může býti pouze ten, kdo může býti přímým pachatelem toho kterého trestného činu (na př. žena nemůže býti nepřímým pa-

^{14a)} *Kallab-Herrnritt*, pozn. k § 5.

¹⁵⁾ *v. Liszt*: Lehrbuch, str. 330 a n.; uznává ještě jiné případy nepřímého pachatelství, tak chybí-li u pachatele vlastnost (osobní), která je podmínkou toho kterého tr. činu, a která je u návodce dána (na př. delikty stavovské), dále případy, kdy u pachatele musí býti dána určitá náležitost subjektivní, která je pouze u návodce, a konečně t. zv. návod k sebevraždě.

chatelem tr. činu dle § 125); nepřímé pachatelství jest pak konstrukcí zbytečnou.

V našem právu setkáváme se v soudní praxi rovněž s nepřímým pachatelstvím, tak v rozhodnutí n. s. č. 1379/90, nebo 446/21. Tato rozhodnutí podporují rovněž výše uvedený názor, že důvody vylučující zlý úmysl (§ 2) nejsou okolnostmi omluvnými dle odst. 2 § 5, neboť kdyby bylo pro kvalifikaci činu rozhodující pouze přivedení objektivních znaků zákonné skutkové podstaty činnosti osoby třetí (na rozkaz či vybídnutí), nebylo by třeba konstruovati tyto případy tak, že jednáající osoba byla nástrojem k vykonání činu, a že ten, kdo ji k činu pohnul, je pachatelem činu určeného těmito objektivními náležitostmi, nýbrž bylo by nutno podržeti konstrukci návodu.

Z toho, co bylo uvedeno vyplývá, že účastenství jako forma trestné činnosti, závislé na *trestném činu* pachatelově (byť i ne též jeho potrestání) nevyhovuje; text § 5 pak není tak jasný, aby s absolutní jistotou vyloučil možnost výkladu, že i pouhé přivedení objektivních znaků konkrétní zákonné skutkové podstaty, tedy protiprávního výsledku, stačí k trestnosti činu účastníkovy, s konstrukcí nepřímého pachatelství pak nelze vždy vystačiti, a je to ostatně fikce, platnému právu neznámá, že jednáající nepřičetný jest nástrojem návodce — pachatele. Vedle toho vymezení rozdílů mezi jednotlivými formami trestné činnosti (zejména mezi návodem a nepřímým pachatelstvím, pokud je uznáváno, mezi spolupachatelstvím a fyzickou pomocí) jest ve vědě trestního práva vlivem odporujících si teorií subjektivní a objektivní různé, což má přirozeně nepříznivý vliv i na praxi.

B. Snahy reformní.

Uvedené rozpory jsou důvodem, že v osnovách trestních zákonů pozorujeme snahu vymeziti jednotlivé formy trestné činnosti způsobem vylučujícím všechny pochyby. Tak v rakouské osnově z r. 1909, kde se výslovně prohlašuje, že návodcem nebo pomocníkem je pouze ten, kdo spolupůsobí k trestnému činu (strafbare Handlung), jímž může býti pouze jednání úmyslné, nestanoví-li zákon výslovně výjimky, kdežto kdo spolupůsobí k jednání osoby třetí, spočívajícímu pouze ve splnění vnějších náležitostí skutkové podstaty trestného činu (eine mit Strafe bedrohte Tat), je pachatelem. Odůvodnění osnovy pak prohlašuje návod i pomoc za zjevy od sebe podstatně se lišící.

Odchylné stanovisko zaujala osnova trestního zákona československého. Především zrušila jakýkoliv rozdíl mezi jednotlivými typy účasti na přivedení protiprávního výsledku,¹⁶⁾

¹⁶⁾ Podobně italský trestní zák. z r. 1930 (čl. 110), osnova francouzská z r. 1934 (čl. 116); jinak tr. zák. polský z r. 1932 (čl. 26 a 27), jugoslávský z r. 1929 (§ 34), osnovy německé z r. 1925 a 1927 (§ 25—28), osnova řecká z r. 1924 (čl. 20—23).

považujíc za účastníka každého, kdo jakýmkoliv způsobem (příklady činnosti účastníkovy jsou vypočteny pouze demonstrativně) spolupůsobí ke spáchání nebo při spáchání trestného činu. Jak z odůvodnění osnovy (též z toho, že v § 25 os. jsou zahrnuty případy nedokonaného svádění) vyplývá, není tímto výrazem míněno protiprávné, trestné a *zaviněné* jednání pachatelovo, nýbrž činnost uskutečňující objektivní náležitosti jednotlivých zákonných skutkových podstat, při čemž nezáleží na tom, zda k uskutečnění tomu též došlo; je tedy trestný nejen pokus návodu (dle terminologie dnešní), nýbrž i pokus pomoci.

Účastenství ve smyslu § 25 os. je zcela samostatné, což také plně odpovídá zásadě odpovědnosti za vlastní vinu (a *toliko* za vlastní vinu). Jednání účastníkovy musí býti úmyslné¹⁷⁾ (úmyslně jedná, kdo jedná za tím účelem, aby způsobil výsledek v zákoně uvedený), přistoupení pak může k jednání úmyslnému, vědomému i nedbalému; o kvalifikaci činu účastníkovy však rozhoduje jedině jeho smýšlení.

Přes to, že z ustanovení o samostatnosti účastenství jasně vyplývá, že trestnost každého účastníka jest posuzovati samostatně, stanoví osnova výslovně, že osobní vlastnosti, poměry a okolnosti vylučují, zmenšují nebo zvyšují trestnost jedině toho, u koho se vyskytují.

Pokud jde o trestnost, stanoví osnova, že účastník se trestá, neustanovuje-li zákon jinak, podle ustanovení platných o pachateli. Menší míra účasti, která ukazuje na menší trestnost účastníka, může však býti důvodem, proč trestní sazbu snížit; za exces pachatelův pak ručí účastník jedině v mezích § 16 os. (vyšší sazba stanovená pro případ těžšího výsledku platí, byli-li si vinníci vědom alespoň jeho možnosti). Beztrestným se stává účastník, jestliže dobrovolně (t. j. ne pro překážku, kterou nemohl snadno překonat nebo kterou za takovou pokládal, nebo proto že věděl nebo se domníval, že čin vyšel na jeho) ustoupí od své činnosti před dokončením, nebo zamezí-li trestný čin neb alespoň užití prostředku, který k tomu poskytl.

Účastenství je trestné u zločinů a přečinů všeobecně; u přešupků (§ 4 zák. přest.) jen pokud zákon výslovně trestnost stanoví.

Toto ustanovení podobá se značně zásadě, kterou se řídí trestní zákon norský, který neobsahuje vůbec obecných předpisů o účastenství, nýbrž upravuje otázku u každého z trestných činů zvlášť. Řešení toto má výhodu v přesném propracování, ale jest jistě stejně dobře možno postupovati tak, že obecná ustanovení v případech vyžadujících výjimek jsou nahrazena předpisy speciálními.

¹⁷⁾ *Milota* spatřuje v této náležitosti určitý nedostatek a navrhuje vynechati výraz »úmyslně«, čímž by se účastenství vztáhlo (§ 15 os.) i na jednání vědomá. *Reforma*, str. 111.

Osnova československá vyhovuje plně novým názorům o povaze součinnosti více osob při přivodění trestného výsledku, a jest pro způsob, jímž tuto otázku řeší, daleko vhodnější normou než dosavadní nejasný § 5.

Literatura: Hoegel: Geschichte des österreichischen Strafrechts, 1904. Hye: Das österreichische Strafrecht, 1855. Kallab: Nástin přednášek o trestním právu hmotném, II. vyd., 1930. Kallab-Herrnritt: Trestní zákony československé, III. vyd., 1933. Kern: Die Teilnahme im E. 25, der Gerichtssaal, roč. 1926, sv. 92, str. 125 a n. Lammasch: Grundriss des Strafrechts, II. vyd., 1902. v. Liszt (-Schmidt): Lehrbuch des deutschen Strafrechts, 26. vyd., 1932. Milota: Trestní právo hmotné, 1933. Týž: Reforma trestního zákona v Československu, 1934. Mířička: Trestní právo hmotné, 1934. Prušák: Studie o účastenství, 1909. Synek: O nedokonaném svádní k trestným činům, Sborník věd právních a státních, roč. 1909, str. 105 a n.

Referát tento byl přednesen v seminári trestního práva univ. prof. Dr. Jaroslava Kallaba v lednu 1935.

Nové smery v uhorskom právnom dejepise.

Josef K a r p a t (Bratislava).*)

V posledných asi piatich rokoch boli prejavené zaujímavé nové názory o uhorských právnych dejinách a v súvislosti s tým vyskytly sa i živé polemiky, ako i apologie názorov starších. Celé toto hnutie je odvetvím širšieho hnutia, ktoré sdrúzuje viac vynikajúcich vedcov a badateľov dejepisných z jednotlivých dejepisných odvetví.

Vo februári r. 1931 vydali zastanci nového smeru sborník, ktorého titul sám je akýmsi programovým heslom. Sborník, nadpísaný ako »Nové cesty maďarského dejepisu« redigoval prof. Hóman.¹⁾ Obsahuje desať statí od rôznych autorov, ktorí pojednávajú o dejinách literatúry, umenia, cirkvi atď. Úvodnú stať, nadpísanú »Cesta dejín«,²⁾ napísal sám redaktor sborníku, známy spoluvydávateľ veľkých »Maďarských dejín«, ktorých druhým autorom je prof. Julius Szeckfü, pojednávajúci vo sborníku o politickom dejepise.³⁾ Hóman vo svojom pojednaní upozorňuje na to, že i maďarská historiografia uberala sa tými istými cestami a vyvíjala sa v tom istom smere, ako v západ-

*) Prednesené v seminári dejín práva stredoeuropejského prof. Dr. Rauschera na práv. fak. univ. Komenského.

¹⁾ »A magyar történetírás új útjai«, szerkesztette Hóman Bálint, 1. kiadás Budapest 1931, 2. kiadás 1932.

²⁾ »A történelem útja« str. 7.—52.

³⁾ »Politikai történetírás«, írta Szeckfü Gyula, 1. c. str. 397.—444.